

Praga-film

(1917) 1918–1920 (1921)

Inventář

Název archivu:	Národní filmový archiv, Praha
Název archivní pomůcky:	Praga-film
Časový rozsah pomůcky:	(1917) 1918–1920 (1921)
Druh archivní pomůcky:	Inventář
Číslo evidenčního listu NAD:	156
Evidenční číslo pomůcky:	51
Jméno zpracovatele:	Prokopová Irena
Místo a rok vyhotovení archivní pomůcky:	Hradištko pod Medníkem, 2004

I. Obsah

I. Obsah	2
II. Vývoj a dějiny původce fondu	3
III. Vývoj a dějiny fondu	6
IV. Archivní charakteristika fondu	7
V. Obsahový rozbor fondu	7
VI. Záznam o uspořádání fondu a sestavení pomůcky	8
VII. Použité prameny a literatura	8
VIII. Inventární seznam fondu Praga-film	9
IX. Rejstřík osob	11
X. Rejstřík institucí	11

II. Vývoj a dějiny původce fondu

Sdružení Praga-film bylo založeno 26. 6. 1917 pěti společníky: Antonínem Fenclem, Jaroslavem Fenclem, Václavem Havlem, Milošem Havlem a Karlem Deglem. Společnost nebyla zatím zaprotokolována a de facto fungovala pod Lucernafilmem (smlouva upravující spolupráci – viz inv. č. 2).

Na počátku září 1917 se ovšem ukázala nutnost název firmy rychle zaprotokolovat, neboť se zakládala stejnojmenná společnost se členy německých divadel. Jelikož Miloš Havel nebyl v této době ještě plnoletý, dohodli se společníci (na schůzi 15. 9. 1917), že bratři Fenclové mohou zřídit společnost s ručením omezeným s názvem Praga-film. Do nově zaprotokolované společnosti mohli kdykoli vstoupit i dřívější společníci a to se stejnými podíly jako měli bratři Fenclové. Sdružení bylo posléze zrušeno, mj. i pro neshody ostatních společníků s bratry Fenclovými. Antonín a Jaroslav Fenclovi byli vyplaceni, majetek konsorcia se všemi právy a povinnostmi převzali bratři Havlové a Karel Degl.¹

Společnost Praga-film založili bratři Fenclové 17. září 1917.² Název společnosti byl zaprotokolován ve formě "Praga-film", nicméně ani ve spisech Krajského obchodního soudu není užíván jednotně, objevuje se i ve tvaru "Pragafilm" nebo "Praga-Film". Jednateli společnosti byli bratři Fenclové, zaprotokolovanou náplní společnosti byla *"výroba, koupě, prodej a půjčování filmů jakož i všech předmětů do oboru kinematografického spadajících, nabývání koncesí a provozování všech podniků z oboru kinematografie a světelných obrazů vůbec."*³

Uměleckým vedoucím společnosti se stal Antonín Fencel. Nově zřízená společnost převzala technické zařízení zaniklého Asumfilmu. To bylo instalováno v kopuli České banky na Václavském náměstí, kde byl vybudován malý atelier zařízený pro umělé světlo. Firma měla také vlastní malírnu, truhlárnu a na svou dobu relativně moderně vybavenou laboratoř. Antonín Fencel usiloval o finanční i tvůrčí nezávislost, bránil se zahraničnímu kapitálu i přibírání dalších společníků, peníze na své projekty si půjčoval výhradně od České banky. Teprve roku 1918, kdy mu banka odmítla poskytnout další úvěr, přijal na její doporučení tyto společníky: JUDr. A. Friše, MUDr.

¹ Viz Zápis ze schůzí, inv. č. 1. Společnost Lucernafilm převzala i snímek "Pražští adamité" vyrobený konsorciem Praga-film.

² Státní oblastní archiv Praha, fond Krajský soud obchodní, spis sign. C VII/25. (Dále jen SOA Praha, f. KSO, spis sign. C VII/25.)

³ SOA Praha, f. KSO, spis sign. C VII/25.

J. Holeka, J. Srba a J. Horáčka, dramaturga kina České banky – Světozor. Ti se stali jednatelem společnosti v dubnu 1919. Na mimořádné valné hromadě v listopadu 1918 bylo též rozhodnuto o navýšení kmenového kapitálu společnosti o 930 tisíc korun, tedy celkem na 950 tisíc korun.⁴ Zároveň převedl Jaroslav Fencel svůj desetitisícový podíl na A. Friše. V červenci 1919 resignoval na místo jednatele J. Srb a místo něj se stal jednatelem Bohuslav Rosenkranz, prezident České banky.

Ještě před koncem I. světové války dokončil Praga-film pět hraných filmů ("Šestnáctiletá", "V měsíci lásky", "Čaroděj", "Princezna z chalupy", "Sen fráterů Ondřeje") a dva filmy dokumentární ("U sv. Antoníčka", "Velehradská pouť"). Dva filmy měl roztočené ("Čertisko", "Macocho"). Filmy vyrobené v roce 1918 byly uvedeny až po vzniku samostatného Československa. Z obchodního i politického hlediska bylo výhodnější uvést je až po válce, jejíž konec byl již očekáván.

Antonín Fencel a Praga-film mají také zásluhu na pořízení dokumentárních filmových materiálů z událostí 28. října 1918. A. Fencel tehdy vyslal do ulic tři kameramany a jelikož společnost vlastnila ještě čtvrtou kameru, ujala se jí Fenclova manželka, která se tak stala jednou z prvních kameramank u nás. V této době vyráběla společnost Praga-film aktuality a dokumentární snímky ("První chvíle samostatnosti", "Příjezd prezidenta Masaryka") i hrané filmy. ("Na pomoc dohodě", "České nebe").

Další hrané filmy natočil Praga-film v období listopad 1918 až prosinec 1919.⁵ Snímek "Macocho" (1919, rež. A. Fencel) je řazen k nejlepším z prvního poválečného období, a to i vzhledem ke ztvárnění trikových scén. Filmové materiály k tomuto snímku se bohužel nedochovaly.

V popřevratovém období plánovala společnost Praga-film realizaci velkých filmových projektů. Antonín Fencel chtěl vyrábět filmy, které by reprezentovaly český film nejen doma, ale i v zahraničí. Společnost plánovala následující projekty: Jan Hus, Libuše, Psohlavci, Jánošík, Strakonický dudák, Vodník podle Erbenovy Kytice aj. Ani jeden z těchto projektů však nebyl realizován.

Roku 1919 připravoval architekt B. Šula pro Praga-film kreslený film Broučci, podle předlohy Jana Karafiáta. Ačkoli již byly nakresleny všechny postavičky,

⁴ Seznam všech společníků včetně upsaných podílů viz SOA Praha, f. KSO, spis sign. C VII/25.

⁵ Viz výčet filmů na konci této kapitoly.

rozkresleny některé scény a natočena pasáž, kdy se broučci učí létat, vzhledem k oční chorobě architekta Šuly nebyl film nikdy dokončen.

Kromě Antonína Fencla pracovali pro Praga-film jako režiséři i Jan A. Palouš a Gabriel Hart. Po Fenclově odchodu roku 1919 se stal uměleckým šéfem společnosti Vladimír Majer, pod jeho vedením pak pracovali režiséři Olaf Larus Racek a Ferry Seidl. Společnost Praga-film je dále spojena se jmény kameramanů J. Brabce, V. Münzberga, E. Kabáta a dalších. Ve filmech Praga-filmu hráli herci Švandova divadla E. Švandová-Kadlecová, R. Kadlec, A. Nedošínská, M. Haunerová, A. V. Jarol-Jarolímek, Jožka Schneider, žáci Fenclovy školy (založena 1917) a další.

Všechny filmy vyrobené společností Praga-film nakupovala společnost Kinema, která se starala o jejich distribuci. Premiéry se většinou konaly v kině Světozor.

Přestože snímky vyrobené společností Praga-film byly divácky úspěšné, příjem za ně nedokázal pokrýt vložené náklady. Z tohoto důvodu také docházelo ke sporům mezi Antonínem Fenclem a vedením společnosti, které vedly k tomu, že se Fencel vzdal roku 1919 místa šéfrežiséra. Na jednatelství resignoval 27. 8. 1920.

Společnost Praga-film usilovala již od roku 1918 o zřízení většího studia v Praze na Kavalírce v Košířích. Zde měl být vytvořen moderní filmový ateliér a rozsáhlý park Kavalírky měl být upraven tak, aby tu mohly být natáčeny exteriérové scény všeho druhu. Tato aktivita však společnost finančně vyčerpala. K dokončení adaptace Kavalírky nedošlo, práce byly zastaveny a nedostavěný ateliér odkoupila na počátku dvacátých let společnost Comenius film.⁶

Společnost Praga-film zastavila výrobu vlastních filmů již roku 1919 a svůj ateliér umístěný v kopuli České banky pouze pronajímala jiným výrobcům. Společnost zanikla v roce 1920. Důvodem byly hlavně finanční potíže způsobené financováním vzniku studia na Kavalírce a malou návratností prostředků vložených do výroby.

Na zrušení společnosti se usnesla mimořádná valná hromada dne 30.8.1920, kdy byla také ustanovena likvidační firma s názvem "Pragafilm spol. s. r.o. v likvidaci". Likvidátory byli jmenováni B. Rosenkranz, A. Friš, J. Holec a J. Horáček. Roku 1921 se důvěrníkem stávajících likvidátorů stal prokurista Karel Bílý, roku 1927 byl jako jediný likvidátor u Krajského obchodního soudu zaprotokolován Vladimír Nálevka.

⁶ Ateliér byl zprovozněn teprve roku 1925 zásluhou Karla Lamače a podnikatele Nigrýna a sloužil českému filmu až do požáru roku 1929.

Ještě v roce 1922 došlo k převodu některých podílů, v únoru 1923 byli podílníci společnosti již pouze čtyři a sice: Česká banka, Walter Froon, Josef Novák a Bohumír Glos. Vzhledem ke zdoluhavému vyřizování daňových záležitostí se likvidace společnosti protáhla na několik let, byla skončena teprve v květnu 1929 a v červnu téhož roku byl podán návrh na výmaz společnosti. K tomu však došlo až roku 1934 (důvodem byly opět daňové záležitosti). Roku 1931 podal likvidátor společnosti stížnost, že se v Praze VII., Korunovačnické ulici č. 21 utvořila společnost zneužívající jméno firmy za jejíhož jednatele se vydává jakýsi pan Jiří Válek z Říčan. Jak bylo na tuto stížnost reflektováno, není známo.⁷

Filmy vyrobené společností Praga-film:⁸

1918 – Čaroděj, Čertisko, České nebe, Ferenc se žení, Láska si nedá poroučet, Na pomoc dohodě, Princezna z chalupy, Sen frátera Ondřeje, Šestnáctiletá, V měsíci lásky

1919 – Dáma s růží, Macocha, Noc na Karlštejně, Píseň lásky, Sněžka z Tater, Tanečnice

III. Vývoj a dějiny fondu

Není bohužel známo, kde se písemnosti zrušené společnosti Praga-film nacházely po roce 1920, respektive 1929 (1934), kdy byla dokončena její likvidace. Později byly tyto písemnosti uloženy v Československém filmovém ústavu (dále jen ČSFÚ), v oddělení Dokumentace. Nástupnickou organizací ČSFÚ je Národní filmový archiv (dále jen NFA).

O předchozím zpracování a evidenci (popřípadě skartaci) písemných materiálů Praga-filmu, nejsou dnes bohužel dostupné žádné informace. I když se na rubu některých dokumentů nachází jakési číslo (patrně přírůstkové), systém této evidence je dnes již zcela neidentifikovatelný. Rovněž není známo, kdy byly jmenované dokumenty tímto způsobem zaevidovány.

Písemnost uložená pod inv. č. 7 ("Účet rozvázný k 31.12.1919") se původně nacházela v pozůstalosti Jana Stanislava Kolára, vzhledem ke své provenienční příslušnosti byla při pořádání přemanipulována do fondu Praga-film. V pozůstalosti J. S. Kolára se dále nacházela "Zpráva o dosavadní činnosti Pragafilmu" datovaná k roku 1920. Jelikož je tento materiál dochován ve fondu Praga-film již ve dvou exemplářích

⁷ SOA Praha, fond KSO, spis sign. C VII/25.

⁸ Kol. autorů: *Český hraný film I. 1898–1930*. NFA, Praha 1995.

(viz inv. č. 8), byl ponechán v osobním fondu Kolár, Jan Stanislav.⁹ Jak se tyto písemnosti do Kolárovy pozůstalosti dostaly, není zcela jasné.

Dne 9. srpna 2012 byl fond rozšířen o signaturu IV. Dodatky (inv. č. 17–19). Písemnosti byly přemanipulovány z fondu Bratři Deglové s.r.o.

IV. Archivní charakteristika fondu

Fond Praga-film je rozsahem velmi malý, nenaplňuje ani jeden celý karton. Ke zpracování fondu bylo přistoupeno po dokončení generální inventury ve druhém pololetí roku 2004.

Všechny písemnosti společnosti Praga-film uložené v NFA se původně nacházely v jednom kartonu s nápisem "Pragafilm 1918–1920". Z tohoto kartonu byla při zpracování vyjmuta složka s nadpisem "Kavalírka".¹⁰ V ní jsou materiály týkající se filmových ateliérů na Kavalírce v Košířích, které časově náležejí do druhé poloviny 20. let a provenienčně nemohou náležet k fondu společnosti Praga-film. Provenienční příslušnost těchto písemností není zatím jasná, bude určena později, během zpracování a inventarizace fondů předválečných filmových společností.

Původní registraturní uspořádání se nedochovalo, vzhledem k rozsahu fondu byly materiály uspořádány dle chronologického pořadacího principu. Během zpracování byla bohužel zjištěna značná torzovitost dochovaného materiálu. Kdy došlo ke ztrátám, není známo. Některé písemnosti jsou navíc poškozené. Jeden dokument (inv. č. 8) je lehce potrhaný, u většího počtu dalších je nutné konstatovat stále se zhoršující čitelnost textu vinou dobového nekvalitního inkoustu i papíru (jedná se hlavně o strojopisné průklepy).

V. Obsahový rozbor fondu

Dochované písemnosti byly rozděleny do tří skupin – signatury I–III. Signaturu I tvoří písemnosti konsorcia Pragafilm (inv. č. 1 a 2), které bylo předchůdcem společnosti Praga-film s.r.o. Signatura II zahrnuje vlastní materiály společnosti Praga-film (inv. č.

⁹ NFA, f. Kolár, Jan Stanislav.

¹⁰ Složka byla prozatím uložena do sbírky jednotlivin s názvem „Institute – varia“.

3–13) a signatura III materiály likvidační společnosti (inv. č. 14–16). Při pořádání bylo uplatněno chronologické hledisko, a to jak při rozčlenění písemností dle zmiňovaného klíče, tak v rámci jednotlivých signatur. Důvodem zvolení tohoto pořádacího postupu byl malý rozsah zpřístupňovaných archiválií a jejich značná torzovitost.

VI. Záznam o uspořádání fondu a sestavení pomůcky

Fond byl inventarizován v Národním filmovém archivu v listopadu 2004. Fond zpracovala, úvod sepsala, inventární seznam a rejstříky sestavila Irena Prokopová. Všechny materiály jsou uloženy v depozitáři NFA na Hradištku v jednom kartonu.

VII. Použité prameny a literatura:

- Státní oblastní archiv Praha, fond KSO, spis sign. C VII/25.
- HAVELKA, J.: *Čs. filmové hospodářství I. 1898–1945*. SPN, Praha 1958.
- Kol. autorů: *Český hraný film I. 1898–1930*. NFA, Praha 1995.
- ŠTÁBLA, Z.: *Data a fakta z dějin Čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 1. ČSFÚ, Praha 1988. (strojopis).
- ŠTÁBLA, Z.: *Data a fakta z dějin Čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 2. ČSFÚ, Praha 1989. (strojopis).

VIII. Inventární seznam fondu Praga-film

<i>inv.č.</i>	<i>sign.</i>	<i>obsah</i>	<i>počet kusů</i>	<i>časový rozsah</i>	<i>číslo evidenční jednotky</i>
I. Předchůdce společnosti Praga-film s.r.o.: Sdružení Pragafilm společníků J. a A. Fencla, M. a V. Havla a K. Degla					
1		Zápisy ze schůzí - rukopisy, česky, sešitová kniha (popsáno 6 listů).	1	1917	1
2		Úmluva se společností Lucernafilm o technickém provádění filmů pro sdružení Pragafilm a vzájemné spolupráci – originál, strojopis, česky, 4 strany.	1	1917	1
II. Společnost Praga-film s.r.o.					
3		Pozvánka České banky v Praze k finanční účasti na zvýšení kmenového kapitálu společnosti Praga-film – brožurka, česky.	2	1918	1
4		Smlouva s pojišťovací bankou "Slavia" – pojištění proti požáru, pojištění proti krádeži a vloupání, 2 české formuláře.	1	1918	1
5		Smlouva mezi Praga-filmem a Excelsiorfilmem o zřízení společnosti s ručením omezeným s názvem "Československá filmová společnost" – opis, strojopis, česky, 11 stran.	1	1919	1
6		Pozvánka na mimořádnou valnou hromadu společnosti Praga-film – strojopis-průklep, česky, 1 strana.	1	1919	1
7		Účet rozvázný k 31.12.1919.	1	1919	1
8		Zpráva o dosavadní činnosti společnosti Praga-film – strojopis-průklep, česky, 2x4 strany.	2	1920	1
9		Pozvánka na schůzi Praga-filmu (15.5.1920) – strojopis-průklep, česky, 1 strana.	1	1920	1
10		Pozvánka na řádnou valnou hromadu společnosti Praga-film (5.6.1920) – strojopis-průklep, česky, 2x1 strana – na jednom exempláři originální podpisy.	2	1920	1

11	Dopis jednatelů společnosti Jiřímu Kosinovi (30.7.1920) informující o konání mimořádné valné hromady v srpnu 1920 – strojopis-průklep + originální podpisy, česky, 1 strana.	1	1920	1
12	Pozvánka na mimořádnou valnou hromadu společnosti Praga-film (30.8.1920) – strojopis-průklep + originální podpisy, česky, 2x1 strana.	2	1920	1
13	Záznam o písemném hlasování ve věci koupi usedlosti Kavalírka v Košířích, strojopis-průklep, česky, 2x 1 strana.	2	[1918]	1

III. Pragafilm spol. s.r.o. v likvidaci

14	Návrh podílníků likvidované společnosti Praga-film České bance stran finančního vyrovnání – rukopis, česky, 1 dvojlist.	1	1920	1
15	Dopis JUDr. A. Friše společnosti Praga-film v likvidaci (k rukám ředitele J. Horáčka) – strojopis s rukopisnými poznámkami (patrně příjemce), česky, 2 strany. ¹¹	1	1921	1
16	Inventáře a soupisy předmětů a zařízení likvidované společnosti Praga-film – mj. inventář výroby kinematografických filmů, inventář Praga-filmu na Kavalírce, inventář divadelního zařízení – strojopisy (příp. průklepy, některé s rukopisnými vpisky), česky, celkem 22 stran.	6	s.d.	1

IV. Dodatky

17	Potvrzení přijetí tří legitimací – povolení k natáčení; česky, fol. 1.	1	1918	1
18	Korespondence – pozvánky na schůze, ohledně cenzury filmu; česky, fol. 3.	3	1918– 1919	1
19	Smlouvy s pojišťovnami Lloyd a Slavia; česky, fol. 9.	3	1921	1

¹¹ Avizované přílohy se bohužel nedochovaly.

IX. Rejstřík osob

	č. strany/inv. č.
Bílý, Karel – prokurista	5
Brabec, J – kameraman	5
Degl, Karel – společník Praga-filmu	3, 9/1–2
Fencl, Antonín – společník Praga-filmu	3, 4, 5, 9/1–2
Fencl, Jaroslav – společník Praga-filmu	3, 4, 9/1–2
Friš, A., JUDr. – společník Praga-filmu	3, 4, 10/15
Froon, Walter – podílník Praga-filmu	6
Glos, Bohumil – podílník Praga-filmu	6
Hart, Gabriel – režisér	5
Haunerová, Milada – herečka	5
Havel, Miloš – společník Praga-filmu.	3, 9/1–2
Havel, Václav – společník Praga-filmu	3, 9/1–2
Holek, J. – společník Praga-filmu	4, 5
Horáček, J. – dramaturg kina Světozor, likvidátor Praga-filmu	4, 5, 10/15
Jarol-Jarolímek, A. V. – herec	5
Kabát, Emanuel – herec	5
Kadlec, Rudolf – herec	5
Kolár, Jan, Stanislav – režisér, herec, historik filmu	6, 7
Kosina, Jiří	10/11
Larus-Racek, Olaf, – režisér	5
Majer, Vladimír – herec a režisér	5
Münzberger, Vilém – kameraman	5
Nálevka, Vladimír – likvidátor Praga-filmu	5
Nedošínská, Antonie – herečka	5
Novák, Josef – podílník Praga-filmu	6
Palouš, Jan, Arnold – režisér	5
Rosenkranz, Bohuslav – jednatel, president České banky	4, 5
Seidl, Ferry – režisér	5
Schneider, Jožka – herec, kabaretiér	5
Srb, J. – společník Praga-filmu a jednatel	3, 4
Šula, Bořivoj – architekt	4, 5
Švandová-Kadlecová, Ema – herečka	5
Válek, Jiří – jednatel	6

X. Rejstřík institucí

Asumfilm	3
Comenius film	5
Česká banka	3, 4, 5, 9/3, 10/14
Československá filmová společnost (1919)	9/5
ČSFÚ	6
Excelsior-film	9/5
Kinema	5
Lucernafilm	3, 9/2

Národní filmový archiv (NFA)
Slavia, pojišťovací banka

6, 7, 8
9/4

Název archivní pomůcky: Praga-film

Časový rozsah pomůcky: (1917) 1918–1920 (1921)

Počet evidenčních jednotek: 1 karton

Počet inventárních jednotek: 19

Rozsah zpřístupněných archiválií: 0,115

Stav ke dni: 9. 8. 2012

Archivní fond zpracovala: Prokopová Irena

Pomůcku sestavila: Prokopová Irena

Počet stran: 13

Číslo jednací: NFA 1874/2005

Pomůcku schválil: 20. 12. 2005
Datum

.....
Vladimír Opěla
ředitel NFA

Nově vymezené a revidované evidenční jednotky při GI 2012–2013

Název fondu: **Praga-film**

Datum provedení Generální inventury NAD: 9.8.2012

	<i>počet (ks)</i>	<i>inv.č.¹²</i>	<i>Uložení (kart.)</i>	<i>poznámky</i>
Kartony				
Kartony	1			
Úřední knihy a rukopisy				
Úřední knihy A nově vymezené	1	1	1	

Ověřená metráž: 0,12 bm

Vyhotovil: Marcela Kalašová

¹² Inventární číslo a údaje o uložení jsou uvedeny pouze u nově vykázaných dílčích evidenčních jednotek. Údaje v kulatých závorkách za inventárními čísly znamenají počet kusů dílčí evidenční jednotky v daném inventárním čísle. V případě jednoho kusu se údaj „(1)“ neuvádí.